

## КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА СВЕТОВНОТО КУЛТУРНО И ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО

Повече от четиридесет години ЮНЕСКО работи с всички държави по света, за да издири културни и природни обекти, които могат да бъдат определени като световно наследство, и да осигури тяхното запазване за бъдещите поколения. Това са уникални и разнообразни места и паметници като, например, обширната девствена територия на националния парк Серенгети в Източна Африка, пирамидите в Египет, големият бариерен риф в Австралия и бароковите катедрали в Латинска Америка. Повече от 750 културни, природни и смесени обекти са включени в Списъка на световното наследство. Тяхното величие и великолепие обогатява нашия живот и илюстрира разнообразието на нашата планета и нейните жители. Те са наши, за да ги споделяме, да се грижим за тях и да ги уважаваме. Тяхната загуба ще бъде непоправима загуба за цялото човечество.

Днес, повече от всякога, световното културно и природно наследство е наше споделено наследство.

## КОНВЕНЦИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА СВЕТОВНОТО КУЛТУРНО И ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО

През 1972 година Генералната конференция на ЮНЕСКО приема *Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство*. Това международно споразумение се основава на постулата, че определени места и паметници на Земята представляват **изключителна световна ценност** и заслужават да станат част от световното наследство на човечеството. Страните или така наречените държави - страни по Конвенцията, които са се присъединили към нея (183 държави към м. юли 2006 г.), съставляват международната общност, обединена от общата си мисия да открие и съхрани най-забележителните природни и културни обекти на човечеството. Като спазват изцяло принципите на националния суверенитет и без да оспорват правото на собственост, утвърдено от националните законодателства, държавите - страни по Конвенцията приемат, че съхраняването на световното наследство е дълг на цялата международна общност.

Конвенцията е най-ранният опит да се обединят в един документ концепциите за **съхраняване на природата** и за **опазване на културните обекти**. Културната идентичност е неразривно свързана с природната среда, в която се е развивала. Както творчеството на човечеството често се вдъхновява от красотата на природното обкръжение, така и някои от най-красивите природни обекти носят белезите на хилядолетна човешка дейност.

За да е сигурно, че Списъкът на световното наследство отразява разнообразието от изключителни културни и природни обекти на човечеството, през 1994 г. Комитетът за световното културно и природно наследство приема Глобална стратегия за представителен и балансиран Списък на световното наследство. Стратегията насърчава изготвянето на предложения за вписване на обекти, разположени в слабо представени области и страни и, най-вече, на обекти от категории, които все още не са добре представени в Списъка.

Включването в Списъка на световното наследство е само първата стъпка към запазването на тези обекти за бъдещите поколения. Усилията за осигуряване на управлението и опазването на обектите са част от един непрекъснат процес, в който трябва да участват местните общности, управителите на обектите и националните компетентни власти.

Когато са заплашени самите отличителни качества, мотивирали решението за включване на обекта в Списъка на световното наследство, вписването на този обект в **Списъка на застрашеното световно наследство** представлява ефикасно средство за неговото

съхраняване. Този списък привлича вниманието на световната общност към обекти, застрашени от природните условия или от човешката дейност като: войни и въоръжени конфликти, земетресения и други природни бедствия, замърсяване, браконьерство, кражби или безогледно застрояване и градоустройство; той мобилизира потенциала на международната общност за набелязване и осъществяване на неотложни възстановителни или консервационни мерки.

## **ФОНД ЗА СВЕТОВНОТО НАСЛЕДСТВО**

Предназначен да субсидира дейности, предприемани от държавите - страни по Конвенцията, **Фондът за световно наследство** разполага с около 3,5 милиона долара годишно, събрани от вноски на държавите и от частни дарения.

**Комитетът за световното наследство** определя изразходването на средствата, като дава приоритет на най-застрашените обекти. Международна помощ от фонда може да бъде получена, ако искането на средства попада в една от следните пет категории:

- **Помощ за подготовка:** за съставяне на индикативни списъци, за подготовка на досиета с предложения за вписване, за изготвяне на проекти за консервация или на планове за управление на обекти;
- **Помощ за обучение:** за финансиране на курсове за колективно обучение - предназначени главно за персонала на обекти на световното културно и природно наследство (индивидуално обучение не се спонсорира);
- **Техническо сътрудничество:** за осигуряване на експертна и материална помощ с цел изготвяне на планове за управление, както и за други дейности по опазване и консервация на обектите;
- **Спешна помощ:** за осъществяване на неотложни дейности с цел отстраняване на щети, нанесени от човешка дейност или от природни бедствия;
- **Помощ за популяризиране и образование:** за да се подпомогнат дейности за популяризиране на обектите сред обществеността и за подготовка на образователни материали.

## **КАК ЕДИН ОБЕКТ СЕ ПРЕВРЪЩА В СВЕТОВНО НАСЛЕДСТВО**

### **Процес и участници**

#### **Държави - участнички**

Държавата се превръща в държава - страна по Конвенцията, след като ратифицира или се присъедини към Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство, и поеме задължението да запази своето културно и природно наследство.

Държавата - страна по Конвенцията изготвя „индикативен списък“ (списък на обекти, разположени на нейната територия и считани за изключителна световна ценност), от който тя може да представя обекти за включване в Списъка на световното наследство.

Държавата - страна по Конвенцията изпраща своето предложение за вписване на даден обект в Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО, заедно с план за управление, в който се обяснява подробно начина на управление и опазване на обекта.

#### **Център за световно наследство на ЮНЕСКО**

Центърът за световно наследство оказва помощ на държавите - страни по Конвенцията при подготовката на техните предложения за вписване на обекти, като ги осведомява за точната формулировка и изискванията за необходимите карти и съпътстваща документация. След получаване на досиетата с предложения за вписване на обекти,

Центърът ги разглежда, за да се увери в пълната наличност на всички изисквани документи и ги изпраща на съответния консултативен орган за оценка.

Центърът поддържа официален архив в електронен и хартиен формат за всички постъпили предложения, като данните са на разположение за изследователски цели.

### **Консултативни организации**

Техническата експертиза на направените предложения се извършва от три консултативни организации. Две от тях са неправителствени организации: Международният съвет за паметниците и природните забележителности (ICOMOS) и Международният съюз за опазване на природата и нейните ресурси (IUCN). Те предоставят на Комитета за световно наследство оценка на културните и природните обекти, представени за включване в Списъка на световното наследство. Третият консултативен орган е Международният изследователски център за консервация и реставрация на културни обекти (ICCROM) - междуправителствена организация, която предоставя на Комитета експертно мнение и съвети, свързани със съхраняването на културните обекти и с подготовката на кадри.

### **Комитет за световно наследство**

Междуправителственият Комитет за световно наследство се състои от двадесет и един членове, избрани за срок до шест години от държавите – страни по Конвенцията, взели участие в Общата асамблея, провеждана на всеки две години по време на редовните сесии на Генералната конференция на ЮНЕСКО.

На своите редовни съвещания, провеждани веднъж годишно, Комитетът решава кои обекти следва да бъдат включени в Списъка на световното наследство или моли държавите - страни по Конвенцията за допълнителна информация.

Комитетът разглежда докладите за състоянието на консервацията и опазването на вече включените обекти и взема всички други решения, необходими за прилагането на Конвенцията.

### **Опазване**

Включването на един обект в Списъка на световното наследство е стимул за повишаване на съпричастността на правителствата и на цялата световна общност към дейността по опазване на културното и на природното наследство. Тази активна съпричастност води, от своя страна, до повишаване на респекта и подобряване на степента на опазване и консервация на обектите, определени като част от световното наследство. Представянето на редовни доклади за състоянието и опазването на вече вписаните обекти, както и експертно-техническите мисии, осъществявани при необходимост, гарантират запазването на отличителните качества и универсалната ценност на тези обекти.

### **КАК ДА СЕ ВКЛЮЧИТЕ...**

Вие можете да помогнете за опазването на културното и природното наследство по много достъпни начини. Осъзнаването на ценността на световното наследство е първа стъпка към превръщането Ви в активен участник в дейността по неговото запазване. Като учим нашите деца колко уникални и незаменими са ценностите на това наследство, ние ще

помогнем на бъдещите поколения да научат колко важно е да се грижат за своето наследство.

## ИНФОРМИРАЙТЕ СЕ

Има няколко начина да получите информация за световното наследство:

**Интернет-сайта за световното наследство** (<http://whc.unesco.org>). Тази страница съдържа информация, новини, помагала и архивни материали за обекти, обявени за част от световното наследство и за държавите-страни по Конвенцията. Преглеждайте страницата редовно, за да сте информирани за всички нови обекти, за дейностите, свързани с тяхното опазване, за историята на Конвенцията, за застрашените обекти, за наличните публикации в тази област и т.н.

**World Heritage Newsletter/ La Lettre du Patrimoine Mondial** е безплатен бюлетин, издаван на всеки два месеца на английски и на френски език, който представя новини за последните събития и дейности, свързани с опазването на световното наследство.

**World Heritage/ Patrimoine Mondial** е тримесечно списание, издавано на английски, френски и испански език, което предлага специализирани статии и новини за обектите на световното наследство, придружени с прекрасни фотографии и подробни карти.

## ОБРАЗОВАНИЕ

**Проектът „Образование и възпитание на младите хора по въпросите на световното наследство”** е насочен към преподаватели, възпитатели, ръководители на учебни програми, експерти по културното и природното наследство, както и други специалисти от местно до международно равнище. Той цели повишаване на съпричастността на младите хора - утрешните ръководни кадри, към значимостта на разпоредбите на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство; той цели да им даде необходимите знания и умения и да ги насърчи да участват в дейностите, свързани с опазване на световното наследство. В тази връзка е подготвен справочник за учители, публикуван под заглавие: **„Световното наследство в ръцете на младите”**. Той е издаден със съдействието на съществуващата Мрежа от асоциирани училища на ЮНЕСКО и включва дейности, насочени и предназначени за ученици, както и фотографии на обекти на световното наследство от всички региони на света.

<http://whc.unesco.org/education>

## ПОСЕТЕТЕ И БЪДЕТЕ ОТГОВОРНИ

Обектите на световното наследство привличат туристите, но туристическият интерес и развитието на туризма винаги носят риск от увреждане на отличителните качества на обекта, които са мотивирали неговото включване в Списъка на световното наследство. Чрез средствата на така наречения **устойчив туризъм** посетителите могат да се насладят на обектите на световното наследство и да преоткрият техните природни, културни и научни дадености, без да влизат в конфликт с околната среда и местната култура. Освен изграждането на съпричастност към опазването на околната среда и на местните екосистеми, организираният устойчив туризъм може да генерира доходи и да спомогне за създаването на работни места за местното население.

## ЦЕНТЪР ЗА СВЕТОВНО НАСЛЕДСТВО НА ЮНЕСКО

Създаден през 1992 година, Центърът за световно наследство е координатор - в рамките на ЮНЕСКО - по всички въпроси, свързани със световното наследство. Центърът осъществява всекидневната работа по изпълнението на Конвенцията, организира годишните сесии на Комитета за световно наследство и неговото Бюро, консултира държавите - страни по Конвенцията при подготовката на предложения за вписване на обекти, организира - след съответно искане - международната помощ от Фонда за световното наследство, координира представянето на доклади за състоянието на обектите и осъществяването на неотложни дейности, в случай че даден обект бъде застрашен. Центърът организира също така тематични семинари, симпозиуми и работни групи, актуализира Списъка на световното наследство, базата данни и Интернет-сайта, разработва дидактически материали и помага за повишаване на съпричастността на младите хора към опазването на културното и на природното наследство и информира обществеността по всички въпроси, отнасящи се до световното наследство.

UNESCO World Heritage Centre  
7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France  
Тел: 33 (01) 45 68 18 76  
Факс: 33 (01) 45 68 55 70  
Електронна поща: [wh-info@unesco.org](mailto:wh-info@unesco.org)  
<http://whc.unesco.org>